

O B S A H

Předmluva k vydání prvému	VII
Předmluva k druhému vydání	IX

I

K Š A F T K O M E N S K É H O

Praha 1914: srpen-prosinec

1

Pokus z jara 1914 usmířit Srby a Bulhary; obdobný pokus už 1912 mezi Srbskem a Rakouskem. Za vypuknutí války v Německu. Situace v Praze. S vůdci politických stran: Švehla, Kalina, dr Stránský, dr Hajn, dr Soukup, dr Šmeral, Klofáč, (Choc). 1

2

Mé první styky s dohodovou cizinou z Prahy. Poselství do Londýna koncem srpna a navázání stálých styků. (Emanuel Voska). Prvé zprávy z Londýna o vojenských plánech Spojenců. Zájezd do Německa a Holandska v září a říjnu: navázání styků s Francií, Anglií a Ruskem. Mé první memorandum Spojencům v říjnu 5

3

Kritická situace na bojištích. Bude válka trvat dlouho a kdo vyhraje? Marna-Ypry. Srbsko vítězí. Rusko vítězí proti Rakušanům, prohrává proti Němcům 10

4

Naděje kladené v Rusy a jejich zabrání českých zemí. Jednání s drem Scheinerem. Mé pochybnosti. 14

5

Proti nekritickému rusofilství, svádějícímu k pasivitě. Válečné projevy a slovanský program oficiálního Ruska: spor pravoslavného Ruska, usilujícího o Cařihrad, s katolickým Rakouskem, jako pangermánským předvojem, o pravoslavné národy balkánské a katolické Poláky. . . 16

6

Rozhodnutí pro aktivní odboj za hranicemi: plus a minus na obou válčících stranách: možnost vítězství Spojenců a tím protirakouského programu. Úvahy o hospodářském a finančním základě našeho budoucího státu. Jeho hranice, zejména na Slovensku. 22

7

Plán koridoru mezi námi a Jihoslovany. Počátky součinnosti s Jihoslovany (dr Lorkovič a dr Kramer v Praze). 25

Poslední rozmluvy s oficiálním Rakouskem (s Thunem a s Koerberem) a s německými politiky. Rakousko neschopno se reformovat. . . 26

Dr Beneš 29

Osudové rozhodnutí k odboji proti Rakousku a Německu. Můj předválečný poměr k Rakousku-Uhersku předmětem sporů s radikály. Světová válka pokusem o jednotnou organizaci světa pod vedením Západu proti nacionalistickému imperialismu Německa-Rakouska, usilujícímu o podmanění světa starého; pangermánský plán: Berlín-Bagdad. Náš přední úkol za hranicemi: organisovat armádu ze zajatců. Zralí pro odboj? Pro správu a udržení samostatného státu československého? Podrobný plán protirakouské akce 32

ROMA AETERNA

Řím: prosinec 1914-leden 1915

Prvé styky s oficiálními zástupci Dohody. Srbský vyslanec Mihajlović, Meštrović, dr Vojnović, Popović, dr Trumbić; dr Hinković („Chorvátský výbor“ a „Jadranská legie“). Otázka Dalmácie. Vlastní předmět italských aspirací. Mé stanovisko v otázce jihoslovenské. . . 39

Styky s ostatními Slovy, zejména s Ruskem: Svatkovskij . . . 45

Styky s ostatními Spojenci. Itálie a Trojspolek: Itálie nepůjde proti Dohodě 47

Vatikán a válka, Hrabě Pálffy o katolickém posláni Rakouska. Vatikán a katolíci válčících zemí vůbec. Katolická propaganda. Z Říma do Ženevy. 49

V R O D I Š T I R O U S S E A U O V Ě

Ženeva; leden-září 1915

Výhody Švýcarska v zahraniční akci. Organizace naší švýcarské kolonie. Spojení s Prahou. Dr Sychrava, inž. Baráček a jiní. Prvé pokusy o organizaci všech kolonií. Živý styk s Paříží: E. Denis. Sjedno-

cení zhruba ustáleno v létě 1915. Naše zahraniční listy. Příjezd poslance
Düricha 53

16

Sympathie Švýcarska. Spolupráce s Jihoslovany. Spory o Bulharsko.
Styk s Ruskem (Svatkovskij). Český černosotěnek z Ruska. . . . 59

17

Prvá návštěva Paříže a Londýna: Memorandum pro ministra Greye.
U Benckendorffa. Opět porady s Denisem. Se srbským vyslancem
Vesničem 62

18

Italie Rakousku vypovídá válku, Jihoslované znepokojeni Londýnskou
smlouvou (26. dubna). Situace na bojištích přes léto 1915 a problém
potrvá-li válka dlouho či krátko. Obava z války nerozhodné. Válka se
stává posiční. Zájezd do Lyonu a Milána 63

19

Veřejné vystoupení proti Rakousku o Husové dni. Proč poměrně tak
pozdě? Důvod finanční. 66

20

Odboj proti Rakousku i s humanitního stanoviska oprávněn; Žižka
či Komenský? Tolstovský pacifism. R. Rolland. Pacifism proti milita-
rismu. Čech proti Čechu? Česká armáda nutná: může být formo-
vána jen v Rusku. Zprávy z Ruska. Zvláštní poslové na Rus a jinam. 67

21

Otázka viny: Rakousko a Německo hlavními vinníky. Rakousko má
větší vinu než se myslelo. 72

22

Rakousko nás pronásleduje ve Švýcarsku Švýcarskem. Pokus o otrá-
vení? Švýcarsko příkladem státu národně smíšeného. Mezinárodnost
nepřekáží národnosti. Švýcarská literatura a demokracie. . . . 76

IV

N A Z Á P A D Ě

Paříž a Londýn: zdří 1915 - květen 1917

23

Přenesení centra odbojového do Londýna a Paříže. Příchod dra Be-
neše za hranice. 81

24

Profesor Denis 83

25
Naše kolonie, hlavně v Americe a Rusku. Jednotná organizace všech kolonií a uspořádání sporů v Rusku. Aféra Dürichova. 84

26
Národní rada, její vznik a uznání všemi koloniemi 88

27
Charakter naší zahraniční propagandy vůbec. Propaganda kulturní a politická. Antipropaganda. Financování osvobozenké akce . 91

28
V Anglii. Profesorem na Londýnské universitě. Vstupní přednáška (19. října 1915): Problém malých národů v evropské krizi. Jako předseda při přednášce získán ministr Asquith; prvý značnější politický úspěch. Věcný úspěch výkladu o malých národech. 97

29
Situace na bojištích (léto a podzim 1915) a Memorandum o válečné moci bojujících stran (koncem listopadu). Manifest proti Rakousku 14. listopadu 1915. 99

30
Návštěva Paříže koncem ledna 1916; přijetí Briandem (3. února) a jeho značný význam politický: Briand slibuje oficiální podporu našemu protirakouskému programu. Avšak rakouský předsudek všude zakořeněn! Staré a nové známosti v Paříži. 103

31
S Vesnicem. S Izvolským. Rostoucí nedůvěra k Rusku na Západě. Proto přednáška na Sorbonně (22. II.) o Slovanéch a panslavismu. 105

32
Štefánik. Jeho úkol (1916): v Rusku vymoci formování naší armády a převezení její do Francie. Týž úkol v Itálii. 108

33
Návrat do Londýna (26. února 1916) a vedení propagandy v Anglii až do května 1917. Moji tři londýnští přátelé: Mr Steed, Mme Rose, Mr Seton-Watson: šíření našeho národního programu mezi Spojenci. 112

34
Londýn a Paříž — Francie a Anglie a jejich kultura. Doplňování znalosti francouzské a anglické literatury. Problém francouzské revoluce a restaurace. Problém francouzské (románské) dekadence: romantism a upřílišený sexualism. Naturalism Zolův romantismem. A. Comte a J. de Maistre. Výklad zjevu katolicismem. Nové směry literární a jejich aktivism. 115

35
Filosofie a literatura anglická: David Hume, filosof moderní skepse.

Darwin, Mill, Spencer. Anglická „pruderie“: v Anglii není toho romantického sexualismu jak ve Francii; je však u katolických Irů, Protestantism a katolicism. Veliká řada anglických spisovatelů. Postavení ženy ve válce vůbec. Doplňují si znalost anglické literatury. Anglická humanita a kultura vůbec. 120

36

Styky s vládou, s politiky a žurnalisty všech zemí. Evans, Bryce, Morley, Hyndman, Vinogradov, Sarolea a jiní. Styk s odpůrci. Irčané a sufražetky. Návštěva veřejných schůzí: Webbovi a Shaw. Chestertonovi. „John Bull“. Naše propaganda ustaluje historii českoanglických styků. Aféra hr. Zanardi-Landi. Po kostelích 124

37

Styky s Ruskem a Rusy (Benckendorff — „Argus“ — Dioneo — Krapotkin — Miljukov a mise ruských Dumců — Amfitěatrov). Poslové z českého Ruska. Dmowski. 128

38

Jihoslované; Jihoslovanský výbor. Supilo, Hinković, Vošnjak, Potočnjak, Meštrović. Srbský vysl. Jovanović; před ním Antonijević. Savić, Popović, otec Velimirović. Kraljević a Pašić v Londýně (duben 1916). Spory o poměr k Itálii a kurii, (Londýnská smlouva). Možnost našich legií také v Itálii. Srbsko-české schůze. Výbor Černo-horský v Paříži. Seton-Watson a Steed pro Jihoslovany. Můj styk se Supilem. . . 129

39

Česká kolonie v Londýně. Smrt Vajanského. Zase otrava? . . . 131

40

Studium války v kinematografech. Fronty 1916 a začátkem 1917 — krvavý Verdun. Vzrůst anglické armády, její vliv na frontě od začátku 1916. Odstup od Dardanel, porážka v Mesopotamii. Vítězství u Jutska. Italové do Gorice. Rusové pod Brusilovem chvilkové vítězí, ale slovanská vojska — ruská a srbská — z akce vyřazena. Rumunsko do války, ale brzo poraženo. Hindenburg a Ludendorff v čele německé armády. Změny ve francouzském vedení válečném. Neúspěch Francouzů (Nivelle) a Angličanů na jaře 1917: neprorazili německou frontu. Gen. Sarrail na Balkáně. Ruská revoluce a vystoupení Ameriky proti Německu (6. dubna 1917). 133

41

Rok 1917 charakterisován opakujícími se nabídkami mírovými. Němci a Rakušané nabízejí mír 12. prosince 1916. President Wilson vztupuje 21. prosince 1916 aktivně do záležitostí evropských dotasem o podmínkách míru. Odpověď Spojenců Wilsonovi ze dne 12. ledna 1917. Tato odpověď skvělým úspěchem pro nás: Čechoslováci mají být jak Poláci, Italové, „Slované“, Rumuni od cizího panství osvobozeni. Němci oznamují Wilsonovi své podmínky přímo (29. ledna). Mírová akce císaře Karla v Paříži a Londýně. Mírové akce socialistické po pádu carismu: Zatímní vláda ruská — Dělnictvo a vojsko

ruské — Sociální demokracie v Německu a Rakousku-Uhersku. . 139

42

Odpověď Spojenců Wilsonovi a jeho désaveu našimi poslanci. . 142

V

P A N S L A V I S M

A N A Š E R E V O L U Č N Í A R M Á D A

Petrohrad-Moskva-Kijev-Vladivostok:

květen 1917 - 1. duben 1918

43

Po ruské revoluci programový telegram Miljukovu. Odjezd do Ruska Norskem a Švédskem. Příjezd do Petrohradu za demise Miljukova. Organisaace propagační práce v Petrohradě. Styky s vládou (kn. Lvov, Tereščenko) a s dohodovými vyslanci: A. Thomas, Gen. Niessel a pluk. Lavergne; Sir George W. Buchanan, mark. Carlotti, Spaljajkovič, Diamandi. Amer. mise Mr. Roota. Em. Voska, Henderson a Vander-velde. Ruští politikové a vůdčové stran: Miljukov, Struve, Plechanov, Gorkij, Sorokin, Prof. Vasiljev (Kerenski). 147

44

Carská Sodoma a Gomorrha: demoralisace dvora i značné části ruského národa. Rasputinština. Západ nevděčný Rusku či byl zrazen Ruskem? Nešťastná válka a revoluce ověřením ruské literatury. . . . 153

45

Rusko carské jde do války bez plánu celoslovanského a bez plánu pro osvobození našeho národa. Carovy neurčité sliby. Sazonov. Teprve anglická a francouzská podpora našeho osvobozenického hnutí na podzim 1916 upozorňuje Petrohrad na význam československé otázky. Tajné smlouvy Ruska odhalují pravý předmět ruských dávných tužeb: dobýt Cařihradu a Úžin. Gen. Alexějev a jeho slovanství. „Slovanská“ politika vůči Polákům a Malorusům. 160

46

Tajný Londýnský pakt s Itálií: Supilo v Petrohradě 166

47

Vznik Družiny a její vývoj v brigádu (1914-16). Ruské úřady vojenské si s počátku přejí toliko propagačního oddělení pro okupaci Rakouska. Činnost výzvědná. Nedostatek politického a vojenského smyslu naší kolonie (Svazu) a spory (Čsl. jednota) ohrožují vojenskou akci. . 168

48

Pokusy o rozšíření brigády v armádu. Dva projekty našich krajanů

1915 a 1916 nepřijaty. Carův souhlas k osvobození slovanských zajatců ze dne 10. července 1916 bez účinku. Vznik „Národní rady“ (Dürichovy) 173

49

Teprve po revoluci Zatímní vláda zásluhou Miljukova schvaluje „Pravidla o organisaci československého vojska“ (6. dubna 1917), Dürichova „Národní rada“ zrušena 178

50

Důvody ruských úřadů vojenských a civilních proti formování naší armády. Carský absolutism proti nám svým programem. Náprava ruskou revolucí – ale liberálové i socialisté proti nám pro domnělý šovinism. Proč se legii srbské dařilo lépe. Naši zajatci v srbské divisi. Usnesení ruské vlády carské armádu českou nezřizovat. Vídeň má radost z našeho neúspěchu 179

51

Organisace Odbočky ústřední Národní rady a zjednodušení její akce. Sekretář Odbočky: Jiří Klecanda. Jaroslav Papoušek 185

52

Naše armáda měla být veliká a byla určena do Francie. Prvý korpus Stavkou konečně (9. října) potvrzen. Gen. Duchonin. Ruští důstojníci v naší armádě 188

53

Potíže s organisací demokratického vojska v chaotickém prostředí. Čech a Slovák jako voják 192

54

Bolševický převrat (7. listopadu 1917). Bolševici a Němci. Dohoda s bolševickým generalisimem Muravjevem v Kijevě o ozbrojené neutralitě a volném průjezdu do Francie (16. února 1918). Korpus prohlášen za část armády ve Francii 198

55

Bolševism a komunism zásadně 202

56

Náš poměr k Ukrajině. Universál III. (20. XI. 17) a IV. (25. I. 18) 209

57

Bolševism v naší armádě (Muna) 210

58

Jednání o připojení naší armády k Rumunům a Rusům na rumunské frontě. Pobyt v Jassích koncem října (1917). U krále; Bratianu a Take Jonescu. Ministři Duca, Marcescu. Generálové Averescu, Grigorescu, Berthelot a Ščerbačev. Marinković a Hadžić; Fasciotti, Vopička. Caporetto! 212

Zásada neintervence v ruských poměrech a důvody pro odchod vojska do Francie. Jednání s Kornilovem, Alexejevem, Miljukovem, Muravjevem a jinými. Vojenská a politická neschopnost ruských odpůrců bolševiků. Boj proti bolševikům byl vojensky a politicky nemožný. (Incident kijevský.) Trockij a Lenin ještě v únoru 1918, za jednání o mír, pro pomoc Dohody k reorganizaci armády. Trockij tuto pomoc hledá ještě po míru. Bolševici na naší straně v boji proti Němcům u Bachmače. Výtka, že bolševici s Němci sjednali mír. Poměr bolševiků a Němců a jeho význam pro naše osvobození 215

Nutnost přepravit armádu Sibiří. Situace na bojištích z jara 1918 věstila brzké jednání o mír; můj návrat na Západ nutný. Poslední jednání v Moskvě s bolševiky. Finanční zabezpečení armády. Očekávání zápletek naší armády s bolševiky. Jiří Klecanda zplnomocněn k politickému jednání. Odjezd z Moskvy 7. března (1918) . . . 224

Sibiří do Vladivostoku (7. III.-1. IV.) Dojednání s bolševiky . . 228

VI

N A D Á L N Ě M V Ý C H O D Ě

Tokio: 6.-20. duben 1918

Z Vladivostoku přes Koreu do Japonska. V Tokiu. Evropa v Tokiu: styk s vyslanci dohodovými (Sir Conyngham Greene a Mr. Morris) a s japonským ministerstvem zahraničí. Memorandum o Rusku a bolševismu prezidentu Wilsonovi. Zpráva o osobním útoku Czerninové a jeho pádu aférou Sixtovou. Římský sjezd potlačených národů z Rakouska-Uherska (8. IV.). Z Tokia do Spojených států (19.-29. dubna) 231

VII

A M E R I C K Á D E M O K R A C I E :
F I N I S A U S T R I A E

Washington: 29. duben - 20. listopad 1918

Tichým oceánem. Válečná a politická situace od mého odjezdu z Londýna (květen 1917-duben 1918). Německá veliká ofensiva (od března 1918). Clemenceau a jeho energický režim očistný. Rusko se stává brest-litevským mírem neutrálním a okrajové státy samostatnými, pangermanism vítězí v Rusku. Četná jednání o mír, veřejná a tajná, pokračují celý rok 1917 a z jara 1918. Mírová akce císaře Karla prin-

cem Sixtem a jiná tajná jednání Rakouska s Dohodou. Německý „Reichstag“ pro mír 19. července 1917; tajné jednání Německa s Francií (Lancken: Briand) a Anglií. Jednání Německa a Bulharska s Ruskem, Lloyd George také míru nakloněn. Mírová akce Vatikánu 1. a 30. srpna 1917. Mírové podmínky Wilsonovy ze dne 8. ledna 1918: XIV bodů. Mírová prohlášení sociální demokracie a neúplné Internacionály v Stockholmu (červen 1917); prohlášení českých sociálních demokratů. Dr. Šmeral o svém směru. Rozpad německé sociální demokracie. Prvé politické štávkové ve Vídni a v Berlíně. Byli jsme na mír legiemi připraveni. Úspěch s legiemi v Rusku urychlil formování legií ve Francii a Itálii. Kongres utlačených národů rakousko-uherských v Římě (8. dubna 1918). Zprávy z Čech příznivé: vliv ruské revoluce a zasedání vídeňského parlamentu. Ve Vancouveru 29. dubna. Kanadou do Spojených států. 239

64

Přijetí v Chicagu. Činnost mezi krajany. Katolíci a Svobodomyšlní. Jednota Čechů a Slováků: pittsburgská dohoda. Politická propaganda naší kolonie. 252

65

Úvod do činnosti v Americe: na bojišti Gettysburgském. Americká demokracie: základ nábožensko-mravní. Naše demokracie podobná americké. Problém tak zvaného amerikanismu. 259

66

Problém dekadence i v „mladé“ Americe. Moderní americká literatura: realism. Zájem Ameriky o Evropu. Americké vojsko dostojí svému úkolu a pomůže Evropě. 263

67

Demokratická soustava naší propagandy v Americe. Styk s publicistikou (Hard-Bennet-Dixon-Martin). Mr Charles R. a Richard Crane. Styky s vládou, hlavně s Mr Lansingem; sekretářové v státním úřadě: Phillips, Polk, Long. Sekretář války Baker, ministr vnitra Lane. Plukovník House a prezident Wilson. Profesor Mezes a jeho přípravný komitét. (V něm Čech profesor Kerner.) Žurnalistický štáb pro mírovou konferenci. Finanční kruhy. University; president Judson, Eliot, profesor Coolidge a Wiener, president Butler. 270

68

S dohodovými vyslanci a misemi: Jusserand — Bergson — Mr Hohler a Lord Reading — Sir William Wiseman — Hrabě Celere — Hrabě Ishii — Baron Cartier. Jihoslované — Rusko. 274

69

Spolupráce v Americe se zahraničními representanty národů slovanských. Předně s Jihoslovany. Přátelské řevnivosti. Smlouva mezi Jihoslovany na Korfu (červenec 1917). Sjezd v Římě a dohoda Italů s Jihoslovany v dubnu 1918. Až do ženevské konference v listopadu 1918. Černohorci: zástupce králův. 275

Poláci (Grabski — Dmowski — Paderewski). Schůze potlačených národů Rakouska-Uherska v Novém Yorce (15. září 1918). Vysoká politika varšavského regentstva. Malorusové. Rusové. Rumuni. . 286

Litevci, Lotyšci, Estonci. Albánci. Řekové. Italové z iredenty. Středoevropská demokratická unie. 291

Podkarpatská Rus. Historie jejího připojení k naší republice. Její politický a mezinárodní význam. Otázka jazyková. 293

Naše tajná služba v Americe (Voska) a její politické účinky . . 296

Austrofilství v Americe a u Spojenců vůbec. Rakouská propaganda a pomoc světa katolického. (Plán obnovy papežského státu.) Wilson ve svých prvých prohlášeních ještě na začátku 1918 austrofilským. (Profesor Herron.) Jednání císaře Karla o separátní mír Sixtem Bourbonským 1917 až 1918. Odhalení Clemenceauovo a jeho boj s Czerninem a Karlem. Další jednání plukovníka Armanda s hrabětem Reverterou a generálem Smutsem s Mensdorffem. Plán odtrhnout Rakousko vojensky od Německa předkládá se nejen Spojencům západním, nýbrž i Rusku (Tereščenko). Vědělo Německo o nabídce Karlově? Náš boj proti austrofilství a jeho úspěšnost. 301

Sibiřská anabase a její politický úspěch. Pomocná expedice amerického vojska na Sibiř a finanční akce Wilsonova a amerického Červeného kříže. Otázka, kdo zavinil boje s bolševiky: ty boje neměly cíl intervenční. Nespravedlivá kritika sibiřského vojska. Význam bezvadného dopravení sibiřské armády domů. Sibiřská anabase ospravedlněním úsilí o armádu velikou 316

Politický a mezinárodní význam samostatného vojska v armádách spojeneckých: oficiální uznání vojska, Národní rady a národního programu. Legie v různých spojeneckých státech jako jednotný celek. Generál Janin generalisimem našeho vojska. Balfour a Poincaré o vzniku naší samostatnosti 326

Schématický přehled oficiálních uznání naší armády, Národní rady a jejího programu od vlád a politických činitelů spojeneckých a Spojených států od začátku války až do jejího konce. 332

Význam roku 1918 pro světovou válku vůbec a také pro nás. Porážka Němců ve Francii a Rakouska v Itálii. Bulharsko a Turecko. Gen-

trální mocnosti politicky a strategicky donuceny k míru, únava z války také u národů spojeneckých. Poměry doma příznivé. Zahraniční Národní ráda prohlašuje se za Zatímní vládu Československa a Spojenci ji uznávají. První českoslovenští vyslancové 358

79

Finis Austriae! Mírová nota centrálních mocností z 5. října a odpověď Wilsonova Rakousku-Uhersku 18. října. Týž den Prohlášení nezávislosti Zatímní vládou. Wilson a vláda Spojených států krok za krokem opouštějí austrofilské stanovisko. Uznání Spojenými státy před Wilsonovou odpovědí: 29. května, 28. června, 3. září. 363

80

Můj osobní styk s presidentem Wilsonem. Diskuse o hlavních problémech války a míru. Prusko a Rakousko: Rakousko zrazuje Německo. Wilson pro brzké ukončení války; Spojenci vyhráli válku i strategicky. Gdanské volným přístavem. Wilsonovy sympathie k Polákům a Jiho-slovanům. Nezná londýnského paktu. Proč Wilson chce do Paříže. Proč president neustanovil koaliční vládu. Wilson jako interpret a obhájce amerických ideálů. Jeho program: seburčení a Liga národů. Wilsonův ideál pravé demokracie. 369

81

Wilson proti Rakousku-Uhersku svým americkým programem. Profesor Herron důvěrníkem Wilsonovým v Evropě. Herronovy zprávy o Rakousku-Uhersku a jeho jednání s politiky Centrálních mocností a neutrálů. Memorandum pro Rakousko-Uhersko p. Hertze. Návrhy Lammaschovy. Štefan Osuský kontroluje rakousko-uherskou propagandu; spolupracovníkem Herronovým. 375

82

Po Wilsonově odpovědi. Poslední měsíc v Americe. Shroucení Rakouska a Německa — Rakousko sjednává příměří (3. listopadu). Pozor na Rakousko až do konce. Příměří s Německem (11. listopadu). Zprávy o ženevské schůzce. Presidentem. Rozloučení s Wilsonem a všemi přáteli. První půjčka v Americe. Prvá vojenská pocta novému presidentovi. Na „Carmanii“ 20. listopadu z New Yorku do Anglie. 381

VIII

SVĚTOVÁ REVOLUCE A NĚMECKO

Z Washingtonu do Prahy přes Londýn, Paříž, Padovu.

20. listopad - 21. prosinec 1918

83

Na Atlantickém oceáně: zpytování svědomí. Jak jsem byl připraven na práci v světové válce: teleologie v životě jednotlivcově a společnosti. Moje úsilí filosofické a politické. Trojí dost důležité pravidlo pro politiku a veřejnou činnost vůbec. 385

Poslední události válečné. Konečné vítězství Spojenců. Převaha francouzské strategie a taktiky nad německou: pruský militarismus a absolutismus uškodil také armádě. Schlieffenův dvojfrontový plán 1914 se nehodil. Neschopnost veliké akce: generálové, ne velitelé. Avšak armády celých národů vyžadují nové taktiky všude. Německo nepadlo jen nedostatky své armády, nýbrž nepochopením celé válečné a světové situace. Za konečné vítězství děkujeme mimo Francii i ostatním spojencům. 397

O smysl světové války. Výklad marxistický jednostranný. Výklad z nacionalismu stejně jednostranný: národnostní princip jednou složkou novodobé politiky a válek. Pokud světová válka způsobena spory církevními a náboženskými. Válka světovou. 404

Válečné cíle a program obou válčících stran a napřed formulace vedoucích ideí Západu. Proti středověké theokracii nová doba, zahájená reformací, humanismem a vědou, zesiluje stát a vede k odcírkevnění. Úkoly státu určeny francouzskou Velkou revolucí: Svoboda — Rovnost — Bratrství. Demokracie ideou humanitní. Práva člověka a občana. Právo přirozené. Ideál jednotné organizace celého člověčenstva, světa starého i nového. Uznání všech národů, také malých. Osvícenství, uznání autority vědy a pokusy o novou filosofii. Idea pokroku. Tyto myšlenky společné celému Západu. 406

Ideály německé: Německo se od Západu izoluje. Idea pruského království: starý režim aristokratický, monarchický a theokratický. Církev v područí státu. Stát institucí božskou. Pruský císařismus. Voják národním rekem, válka povoláním. Německý politický ideál: nadvláda v Evropě a kolonisace Asie a Afriky (Berlín-Bagdad). Právo historické a vývoj materialistický. Proti národnosti. Právo z moci. . . 409

Popruštění Německa: Výmar-Postupim? (Goethe-Bismarck? Kant-Krupp?) Násilnost překáží správnému citění a myšlení. Hegel syntesí německví a pruství. Pravá disjunkce: Beethoven-Bismarck! . . 411

Německá filosofie a německé myšlení od Kanta na scesti subjektivismu a absolutismu. Pangermanistické stavění babylonské věže. 414

Jak jsem prožil vývoj od Goethe k Bismarckovi. Expressionismus poslední fázi vleklé literární krise německé. 416

Světová válka vzniká z kulturního stavu moderní společnosti. Tento

stav charakterisován chorobnou sebevražedností. Válka moderní psychologicky a mravně jiná než války dob dřívějších. Pruský militarism vědeckým systémem vražednosti. Problém vojska demokratického. Válka válkou mas národů: uplatňují se v ní vlastnosti národů. Abstraktní, vědecký ráz války. V zákopech Faustové a Zarathustrové, Rollové a Octaveové, Manfredové, Ivanové a Levinové, ale i Alješové. Válka násilnou objektivací proti upřílišenému subjektivismu a solipsismu. (Nietzsche) Kulturní význam viny z války 420

92

Problém vraždy a sebevraždy v moderní literatuře 426

93

Válkou si mnozí uvědomují duchovní krizi moderního člověka a civilizace. Válka a otázka náboženská. Duchovní krize moderního člověka nevznikla válkou. Potřeba revise všeho duchovního života a úsilí o harmonii všech jeho složek. Krize není úpadkem definitivním. 428

94

Význam této krize v historickém osvětlení. Centrální mocnosti teokratické v boji se Spojenci, s demokracií. Pruské Německo přijímá středověké imperium a podmaňuje si Rakousko. Pangermanistické imperium podmaněním světa starého. Spojenci přijímají národnostní princip: osvobození národů menších. Národnost bez šovinismu: humanitní program sjednocením lidstva celého. Společnost národů. Spojené státy Evropy 433

95

Opět v Anglii. Lunch u Mr Balfoura. Angličtí státníci. Přípravy na mírovou konferenci. Prvá diplomatická aféra: povalení Mariánské sochy. Podrobnější zprávy o posledních dnech Rakouska . . . 437

96

V Paříži. U presidenta Poincaré. Návštěva legií. Pichon a Clemenceau. Skepse se srovnává s energií. Berthelot. Plukovník House. Vesnič a Trumbić. Malá dohoda v obrysech: Take Jonscu a Venizelos. S Briandem u Mme Jouvenelové. M. Clément-Simon prvním vyslancem u nás. 440

97

V Itálii hostem u krále. S legiemi. Rodina Benzoni. 443

98

Rakouskem do Čech: Brixen! Na českých hranicích a v Českých Budějovicích. 444

99

Dne 21. prosince v Praze. Slavnostní vítání. Slib na ústavu a prvá noc na Pražském Hradě. Prvé poselství. 445

IX
V Z N I K N A Š Í R E P U B L I K Y

100

Úkol této úvahy. Samostatnosti dosaženo porážkou Rakouska a Německa Spojenci a naší revoluční účastí na válce. Zvláštnost naší revoluce; její branná forma za hranicemi, ne doma. Vojenští a civilní revolucionáři v armádě a doma. Zahraniční Národní rada. Zahraniční propaganda proti austrofilství a Rakousku. Finanční samostatnost osvobozenké akce 447

101

Boj a revoluce proti Rakousku doma: celonárodní politická zralost a protirakouská odhodlanost. Politická práce drobná (zásobování). Národ bez viditelných vůdců vede se sám: ovoce předchozí práce obrozenské. Bylo však politické centrum spojující mnohost paralelních akcí a byli určití vůdcové. Maffie — „Český svaz“ a „Národní výbor“. Nový Národní výbor. (Socialistická rada.) Politika poslanecká a lidu. Neposlanecké projevy od léta 1917. Postup poslanců se stává od léta 1917 jednotnějším a určitějším. Kolonie v akci osvobozenké. Hodnota revoluce domácí a zahraniční. 451

102

Vznik našeho státu politicky a právně: legalisace revoluce zahraniční — Národní rada zahraniční, později Zatímní vláda, pozvolna uznána buď de facto nebo de jure. Národní rada (Zatímní vláda) a vojsko bez svého teritoria. Uznání cizími vládami mají různou mezinárodní váhu a kvalitu. Některá uznání jsou obapolnou smlouvou: všechna se stala po předchozím ujednání. Uznání nejsou jen sliby 457

105

Které uznání rozhoduje státotvorně, od kdy existuje náš stát? Státotvorný význam spojeneckých uznání a 28. října 1918. Měli jsme dvě vlády, vládu zahraniční a domácí. Spojenci jednají jen s vládou zahraniční. Také domácí vůdcové uznávají zahraniční vládu. Přes to lze samostatnost našeho státu počítat od 28. října. 462

104

Převrat 28. října a následujících dnů. Kapitulace Rakouska-Uherska před Wilsonem. Prvý zákon a manifest 28. října. Pražská delegace v Ženevě. Její ujednání určitější. Likvidace vlády pařížské. Politický a právní význam ženevské schůze a její ujednání. Materiální i formální dovršení převratu 14. listopadu. Převrat na Moravě a na Slovensku 469

105

Otázka po formě našeho státu: monarchie či republika? 476

106

Vídeňská vláda o 28. říjnu a její pokusy o získání Spojenců ve Švýcarsku a v ostatních neutrálních státech ještě po převratu. Právě důvody ústupnosti Vídně. Ženevská schůze v novém osvětlení. 478

Pokud staré Rakousko a Uhersko samo náš stát uznalo. Právní význam Karlova manifestu ze dne 16. října. Státoprávní význam 14. listopadu. Žádost Karlova o pobyt v Brandýse. 484

Mezinárodní uznání a úprava státního teritoria. Státoprávní význam separatismu našich Němců. Připojení Slovenska a ostatního území k zemím historickým. Minoritní otázka. Podkarpatská Rus. . . 486

Theorie práva historického a přirozeného. 487

Podíl Ruska a ostatních Slovanů na naší samostatnosti. Rusko carské. Zatímní vláda. Kerenskij a Sověty. Rusko nás osvobodit nemohlo. Přes to živé rusofilství v našich legiích. Pravá politika slovanská. 488

Domněle slavjanofilská theorie, že Spojenci naší zahraniční akce využívali pro jednání o separátní mír s Rakouskem 493

Historie netoliko soudem o událostech, nýbrž i o smýšlení a pohnutkách lidí historii dělajících. Vlastní jádro sporu o 28. říjen: politika tak zvaná romantická či realistická? Dobyť samostatnosti verifikací národního humanitismu a humanitního realismu. 495

X

DEMOKRACIE A HUMANITA

Zásady naší politiky: demokracie a humanita. Světovou válkou a revolucí svět a Evropa republikanisována a demokratisována. . . 499

Válkou vznikly nové, malé státy. Pásmo malých národů a států mezi Západem a Ruskem. Problém malých národů vůbec. „Balkanisace“. 501

Příčiny a důvody pro spojování národů a států. Pokusy o spojování malých národů za války. (Středoevropská Unie v Americe.) Malá dohoda a přátelská dohoda národů v bývalém Rakousku-Uhersku. Náš poměr k Jugoslavii a Balkánu: Otázka Cařihradu. Východ a jich pro nás. Rakousko nové a „Idea“ Rakouska starého. Náš poměr k Polákům, Malorusům, Rumunům, Maďarům. 504

Náš poměr k Německu. Drang nach Osten. Příklad malého Dánska. Náš poměr k Německu nejen politický, ale i kulturní. 509

Náš poměr k Francii a Západu vůbec. Vývoj kulturní nás pojí k Západu. Západnictví ostatních Slovanů. Naše politika pro usmíření Francie a Německa. Kulturní vzájemnost s Francií a Západem vůbec neznamená politiku protiněmeckou. 512

My a Východ: vzájemnost slovanská. Panslavism malý a veliký pod tlakem Rakouska. Kollárův nepolitický panslavism a jeho slovanský mesianism. Nutnost revise mesianistického učení slovanských filosofů dějin. Také západnictví vyžaduje kritiky. Naše historie odkazuje ke kulturní synthesi: Ex oriente lux – ano, ale také ex occidente! Kulturní evropeism. Kulturní synthese bude národní. Potřeba nové filosofie národnosti a kultury. 516

Politika slovanská. Naše slovanské úkoly doma: Slováci, Podkarpatská Rus a slovanské minority (Poláci - Malorusové na Slovensku). Osvobozením všech slovanských národů umožněn Kollárův program. Slovanská politika zahraniční. Naše rusofilství a politika ruská. Naše politika musí být česká a světová, nejen slovanská! 520

Naše národní minority, zejména německá. Odstoupení části německého území Rakousku nebo Německu Němcům samým nevýhodné. Vlastní jádro sporu. Tak zvaný princip sebeurčení. Němci kolonisti. Návrat k politice Přemyslovců. Státní jazyk ve státě smíšeném. Stát a národnost. Otázka jazyková v úřadech a ve škole. Samospráva a menšinové zastoupení v parlamentárním státě ochranou menšin. Šovinistický nacionalism záhubný: doklad z historie a světové války. V Ženevě, v Praze a Brně revoluční Národní výbor smířlivý k Němcům. Národnost a humanitní mezinárodnost. Podstata národnosti. Kulturní synthese ve státech smíšených. 524

Svým vývojem jsme odkázáni na republiku a demokracii. Demokracie pravá. Demokracie nepanuje, ale spravuje. Svoboda a individualism není nivelisací, nýbrž kvalifikací. Volení hodnocením. Administrace a smysl politický (státník). Demokracie a věda. Demokracie výchovou a sebevýchovou. Reforma parlamentu a byrokracie. Demokracie v politice zahraniční. Nová diplomacie. Mezinárodnost, všelidskost, světovost přirozeným úsilím všech lidí a národů. Rozvoj mezinárodních institucí. Státní suverenita. 532

Demokracie netoliko politická, také hospodářská a sociální. Proti komunismu. Vady kapitalismu. Egoism a odbornictví. Socialisace

Naše zvláštní úkoly: reforma pozemková a intenzivní zdravotní (tuberkulosnost a sebevražednost). Otázka vystěhovalecká. Význam zdravotnictví. 538

123

Demokracie vyžaduje nového člověka. Člověk bytostí zvykovou. Politický antropomorfism a jeho léčení: přesné poznání věcí a lidí a tvoření nového. Demokracie celým názorem na svět a na život. Parlamentarism trpí anthropomorfismem, in concreto stranickostí. . 541

124

Problém politického vzdělání občanstva. Problém odbornictví. Intelligence a polointelligence, polovzdělání. Kulatá slova v politice, abstraktnost a konkrétnost: hesla, Rámcovitost zákonů a konkretisační úkol moci výkonné a soudní. Škola demokratická a aristokratická. Škola a přechodnost doby: její nejednotnost. Školní pathologie. . 543

125

Demokracie spočívá na veřejnosti. Veřejné mínění v demokracii, zejména žurnalistika. Svoboda tisku a právo kritiky. Právo všeobecné iniciativy a referenda. Demokratická odpovědnost. Rozdíl politiky a žurnalistiky. Demokratická veřejnost proti lži a lživosti. Realistické heslo: pravda i v politice. Absolutism aristokratický a theokratický systémem neveřejnosti a nepravdivosti. Wallenrodství. Machiavellism a jesuitism. 547

126

Demokracie se vyvíjí z theokracie, vývoj theokracie. Rozdíl náboženství a mravnosti pro politiku. Také demokracie sub specie aeternitatis: Ježíš, ne Caesar! Reformace zesiluje demokracii a mezinárodnost. Individualism a subjektivism v zemích protestantských a katolických. Podstata státu nového. Mezinárodní právo plodem nové doby. 549

127

Stát a politika musí spočívat na mravnosti. Mravnost humanitou, humanita láskou k bližnímu. Láska a egoism. Humanita není sentimentalitou. Humanita pro mezistátnost a mezinárodnost. Láska a spravedlnost, mravnost a právo. Tak zvané právo přirozené. Proti formálním principům v ethice. Důsledek toho pro pojmání státu a práva. 555

128

Souvislost politiky a státnictví s uměním a aesthetikou. Řečnictví. Demagogie a demokracie: lidovost. Sloh politický a zákonodárecký (byrokracie). Žurnalistika. Státní ceremoniel a symbolism vůbec. Blahomrav. 561

129

Státnost v demokracii. Demokracie zásadně proti anarchismu (astatismu). Různé formy a stupně anarchismu. Stát původní nutnou

organizací společnosti. Stát rozumem ospravedlněn, třebaže je nedokonalý (Theorie patriarchální.) Totéž platí o zákonu. Zákon a právo. Právo nevzniká z moci a násilí, nýbrž z mravnosti. Vývoj od prvotního násilí k dohodě. Státu co nejméně? Samospráva sebesprávou. Demokracie přirozeným právem iniciativy. Požadavek organizačnosti. 564

130

Demokracie překonává absolutism, ale i revolučnost. Demokracie režimem práce, práce drobné. Práce drobná překonává aristokratism i revolučnost. Terorism, Radikalism. Demokracie kompromisem? Tak zvaná zlatá prostřední cesta. 569

131

Demokracie proti diktatuře, absolutismu a neomylnosti. Diktatura ve válce. Diktatura neomylnictvím a inkvizitorstvím. Politické parvenuovství. Možnost diktatury v protirakouské revoluci. . . . 572

132

Problém republikánského presidentství; vzor americký a francouzský. Vývoj od royalismu k demokracii. 575

133

Hlavní úkol: určit směr a zabezpečit kontinuitu státní politiky. Palackého odkaz národu. 577

134

Obnovení naší republiky přirozeným důsledkem a pokračováním našeho vývoje. Demokracie humanitní naším programem národním. Náš národní charakter. Spor o humanitism a Palackého filosofie dějin. 582

135

Katolická filosofie našich dějin jako protiva filosofie dějin Palackého. 593

136

Význam habsburské protireformace pro náboženskou otázku u nás: jak překlenout protireformační propast? Pokračování v hlavních ideách reformačních. Potřeba rozluky státu a církve. 598

137

Stav různých vyznání a církví v naší republice odkazuje taktéž k rozluce státu a církve. Náboženskou tolerancí k demokracii. . . . 604

*

Ukazatel osob	609
Obsah	635
Errata	651

